

CUPRINS

Cuvânt-înainte	23
TITLUL I. CULTURI, CIVILIZAȚII ȘI DREPT PARTICULAR ȘI UNIVERSAL ÎN DREPT	25
Capitolul I. Cultură, civilizație și drept	25
1. Coordonate conceptuale	25
2. Simbolistica dreptului și a justiției	28
Capitolul II. Momente din istoria dreptului în contextul culturii și civilizației universale	31
<i>Secțiunea I. Începuturi. De la animalitate spre umanitate.</i>	
<i>Reguli juridice în germene</i>	31
<i>Secțiunea a II-a. Antichitatea</i>	34
1. Dreptul în Mesopotamia. Codul lui Hammurabi	34
2. Dreptul în Egiptul antic. Despre procedura de judecată	36
3. Dreptul și justiția în India antică. „Legile lui Manu”	38
4. Dreptul în China antică. Unele particularități ale regimului juridic chinez	41
5. Dreptul în antichitatea greacă. Polisul – orașul stat – democrația ateniană și justiția	42
6. Dreptul în antichitatea romană. Diviziunile și izvoarele dreptului roman	45
6.1. Diviziunile dreptului roman	47
6.2. Izvoarele dreptului roman	48
6.2.1. Legea celor XII Table	48
6.2.2. Jurisprudența	49
6.2.3. Alte izvoare ale dreptului roman	50
<i>Secțiunea a III-a. Evul mediu</i>	52
1. Secvențe juridice medievale	52
2. Tribunalul Inchiziției	54
3. Tribunalele secrete	55
4. Procesele intentate animalelor	56
Capitolul III. Un tablou caleidoscopic al marilor sisteme de drept în epoca modernă și contemporană	58
1. Criterii și tipologie	58
2. Marele sistem de drept romano-germanic	59
2.1. Dreptul românesc	62
3. Marele sistem de common-law	64
3.1. Common-law în Anglia	64
3.2. Dreptul Statelor Unite ale Americii	66
4. Dreptul Uniunii Europene - realitate tipologică contemporană	68

5. Marele sistem de drept „socialist”	71
6. Sistemele juridice religioase și tradiționale	72
6.1. Dreptul musulman	73
6.2. Dreptul hindus	74
6.3. Dreptul japonez tradițional	75
6.4. Dreptul african cutumiar	75

TITLUL II. PANORAMA GÂNDIRII JURIDICE. GÂNDITORI, ȘCOLI ȘI CURENTE DESPRE UNIVERSUL JURIDIC

77

Capitolul I. Momente din istoria gândirii juridice

77

Secțiunea I. Din antichitate

77

1. Moise (sec. XV sau XIII a. Ch.)	77
2. Solon (640 a. Ch. - 558 a. Ch)	79
3. Socrate (469-399 a. Ch.)	80
4. Platon (427-347 a. Ch.)	82
4.1. Criton (fragment)	85
5. Aristotel (384-322 a. Ch.)	86
5.1. Etica nicomahică (fragment)	88
6. Cicero (106-43 a. Ch.)	90
6.1. Despre legi (fragment)	91

Secțiunea a II-a. Din evul mediu

93

1. Aureliu Augustin (354-430)	93
2. Toma d’Aquino (1228-1274)	94

Secțiunea a III-a. Din epoca modernă

96

1. Machiavelli (1469-1527)	96
2. Jean Bodin (1530-1596)	97
3. Hugo Grotius (1583-1645)	98
4. Thomas Hobbes (1588-1679)	99
5. John Locke (1623-1704)	100
6. Charles Montesquieu (1689-1755)	101
6.1. Despre spiritul legilor (fragment)	102
7. Jean-Jacques Rousseau (1712-1778)	104
8. Immanuel Kant (1724-1804)	105
8.1. Scrieri moral-politice (fragment)	109
9. Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1770-1831)	112
9.1. Principiile filosofiei dreptului (fragment)	114
10. Friedrich Karl von Savigny (1779-1861)	116
11. Rudolf von Ihering (1818-1892)	117
11.1. Lupta pentru drept (fragment)	118

Secțiunea a IV-a. Din epoca contemporană

121

1. Emile Durkheim (1858-1917)	121
2. Eugen Ehrlich (1862-1922)	122
3. François Génny (1861-1954)	123
4. Nicolae Titulescu (1882 - 1941)	125
5. Mircea Djuvara (1886-1944)	126

6. Giorgio del Vecchio (1878 - 1970)	129
6.1. Justiția (fragment).....	130
7. Hans Kelsen (1881-1973).....	133
7.1. Teoria generală a statului (fragment).....	136
8. Jean Carbonnier (1908-2003)	138
9. Herbert L.A. Hart (1907 - 1992)	139
10. John Rawls (1921 - 2002)	142
11. Jurgen Habermas (n. 1929)	144
12. Jacques Derrida (1930 - 2004)	146
Capitolul II. De la gânditori la școli și curente în universul juridic	148
1. Școala dreptului natural.....	148
2. Idealismul în drept.....	150
3. Școala istorică a dreptului	152
4. Orientarea biologică în drept.....	152
5. Pozitivismul în drept	153
5.1. Utilitarismul.....	154
5.2. Pozitivismul sociologic.....	154
5.3. Pozitivismul pragmatic	154
5.3.1. Realismul juridic american	154
5.3.2. Realismul juridic scandinav	155
5.4. Pozitivismul analitic	157
6. Postmodernismul juridic	157
TITLUL III. LOCUL ȘI ROLUL DREPTULUI ÎN SOCIETATE	161
Capitolul I. Identitatea dreptului reflectată în definițiile dreptului	161
Capitolul II. Factorii de configurare a dreptului. Despre fundamentele dreptului	169
Capitolul III. Esență, conținut și formă în drept	171
Capitolul IV. Scop, ideal și funcție în drept	173
Capitolul V. Finalitățile dreptului	180
TITLUL IV. DREPTUL ÎN SISTEMUL NORMATIV SOCIAL	187
Capitolul I. Normă și societate	187
Capitolul II. Ordinea normativă și sistemul normativ social	189
Capitolul III. Ordinea juridică – ordine normativă specifică	192
Capitolul IV. Principalele tipuri de norme sociale din perspectivă juridică	195
1. Normele tehnice	195
2. Normele obișnuielnice.....	195
3. Normele de conviețuire socială	196
4. Normele deontologice	196
5. Normele organizațiilor sociale nestatale	197
Capitolul V. Normele morale și normele juridice	198
Capitolul VI. Religie și drept	201

<i>Secțiunea I. Homo religiosus. Religie și religii</i>	201
1. Iudaismul	202
2. Creștinismul	202
3. Islamismul	203
4. Hinduismul	204
5. Budhismul	204
<i>Secțiunea a II-a. Drept și religie. Evoluția raporturilor dintre normele juridice și normele religioase</i>	205
TITLUL V. DREPTUL ȘI STATUL	208
Capitolul I. Considerații generale despre stat	208
Capitolul II. Corelația stat – drept	214
Capitolul III. Drept și putere politică	215
Capitolul IV. Statul de drept	217
1. „Stat de drept” – percepții, definiții și trăsături definitorii	217
2. Statul de drept – idee, modele și construcție	221
3. Existența contemporană a statului de drept între dificultăți și perspective	222
TITLUL VI. CUNOAȘTEREA DREPTULUI	225
Capitolul I. Perspective, forme și niveluri de cunoaștere juridică	225
Capitolul II. Drept, juridicitate, fenomen juridic	228
Capitolul III. Doctrină juridică și/sau știință juridică?	230
Capitolul IV. Sistemul științelor juridice. Implicații privind obiectul cunoașterii juridice	235
1. Statutul epistemologiei juridice	237
2. Raționalitatea științifică în aria juridicității	240
3. Paradigmele cunoașterii juridice	244
3.1. Paradigma normativității juridice	245
3.2. Paradigma centrată pe conceptele juridice	246
3.3. Paradigma fondului moral al dreptului	246
3.4. Paradigma centrată pe comportamentul actorilor juridici	248
3.5. Paradigma „noii revoluții a dreptului” în societatea globală	249
4. Cunoașterea juridică actuală, abordarea interdisciplinară și stilul integrativ	253
Capitolul V. Proiectul cercetării științifice în drept - perspective, criterii, standarde și inovare	257
1. Perspectiva legiuitorului român asupra activității de cercetare științifică	257
2. Proiectarea cercetării științifice în drept și dimensiunea sa metodologică	261
3. Cercetarea științifică în drept și acțiunea socială eficientă	261
3.1. Cercetarea științifică – cunoaștere științifică în acțiune. Schița proiectului epistemologic tradițional	262
3.1.1. Problema științifică	262
3.1.2. De la ipoteza științifică la teoria științifică	264
3.1.3. Teorie, argumentare și discurs în domeniul juridic	266

3.2 Abordări și tipuri în cercetarea juridică	272
3.2.1. Cercetarea de tip socio-juridic	273
3.2.2. Proiectul de cercetare în domeniul filosofiei dreptului	277
Capitolul VI. Metodologia cercetării științifice în drept	282
1. Metodologia ca temă de reflecție în doctrina juridică românească	282
2. Metoda – semnificații și evoluții conceptuale	288
3. Abordări privind metoda în filosofia contemporană	290
4. Orizonturi și opțiuni metodologice în filosofie și știință	293
5. Din „labirintul” metodelor la selectarea metodologică a regulilor în cercetarea juridică	299
Capitolul VII. Unele metode care pot fi aplicate în cunoașterea și acțiunea juridică	304
1. Metoda logică	304
2. Metoda istorică	309
3. Metoda sociologică	313
4. Metoda comparativă	318
5. Metoda sistemică	318
6. Metoda informațional - comunicațională	322
Capitolul VIII. Validitatea cunoașterii juridice	327
1. Despre sensurile validității	327
2. Validitatea logică în domeniul juridic	327
3. Criteriile și semnificațiile adevărului din perspectiva validării demersului științific	328
4. Pluralitatea criteriilor de validare și demersul științific în domeniul juridic	331
Capitolul IX. Revoluția informatică și dreptul	335
1. Informație, informatică și societate informațională	335
2. Calculatoarele și dreptul	336
3. Criminalitatea informatică și dreptul informatic	341
4. Internetul din perspectiva juridicității	343
Capitolul X. Filosofia dreptului și știința juridică	346
1. Filosofia ca mișcare liberă a spiritului	346
2. Filosofie și știință	347
3. Filosofie și drept. Obiectul și problematica filosofiei dreptului	348
4. Filosofia dreptului și teoria generală a dreptului	352
Capitolul XI. Incursiune metodică în domeniul teoriei generale a dreptului	354
1. Întrebări	354
2. Problematică	355
3. Obiect	356
4. Itinerare	356

Capitolul XII. Teoria generală a dreptului - de la abordări doctrinare la disciplină de învățământ	361
1. Evoluții și interogații.....	361
1. Statutul actual al teoriei generale a dreptului ca disciplină de învățământ.....	365
Capitolul XIII. Învățând dreptul	368
1. Fundamente și obiective.....	368
2. Despre strategia studiului	370
3. Atitudinea față de metodele și tehnicile de muncă intelectuală	373
4. Limbajul juridic – limbaj specializat. Implicații metodologice.....	375
5. Spre un arsenal metodologic propriu.....	376
5.1. Metoda carteziană.....	376
5.2. Studiul de caz.....	377
5.3. Instruirea programată.....	378
5.3.1. E-Learning	378
5.4. Eroarea, resursă a cunoașterii	380
5.5. Autointerogație și problematizare.....	381
5.6. Producția de idei – metoda lui A. Osborn.....	383
5.7. Inepuizabilitatea lecturii	383
5.8. Judecați-l pe ... Iago!	385
6. Comportamentul metodic și factorii de personalitate.....	386
Capitolul XIV. De la învățarea dreptului la practicarea dreptului. Despre profesiile juridice în România	389
TITLUL VII. CONCEPTE DEFINITORII ALE DREPTULUI	394
Capitolul I. Principiile dreptului	394
1. Concept, origini, importanță.....	394
2. Clasificarea principiilor dreptului	395
3. Prezentarea unor abordări sistematice ale principiilor generale ale dreptului	396
Capitolul II. Norma juridică	399
1. Conceptul de normă juridică și trăsăturile acesteia	399
2. Structura normei juridice.....	402
3. Unele exigențe formale și informale ale normei juridice	405
4. Clasificarea normelor juridice	407
5. Acțiunea normelor juridice în timp	409
6. Acțiunea normelor juridice în spațiu și asupra persoanelor	413
Capitolul III. Izvoarele dreptului	417
1. Conceptul de izvor al dreptului	417
2. Obiceiul juridic (cutuma)	419
3. Legea și celelalte acte juridice normative	422
4. Alte izvoare ale dreptului	429

4.1. Precedentul judiciar și practica judiciară	429
4.2. Contractul normativ	433
4.2.1. Contractul colectiv de muncă	434
4.2.2. Tratatul internațional	434
4.3. Doctrina juridică	436
4.4. Actele normative ale unor organizații nestatale	437
Capitolul IV. Raportul juridic	439
1. Conceptul raportului juridic	439
2. Subiectele raportului juridic	441
3. Conținutul raportului juridic	443
4. Obiectul raportului juridic	445
5. Faptele juridice	446
Capitolul V. Sistemul dreptului	448
1. Conceptul sistemului dreptului	448
2. Componentele de sistem ale dreptului	449
3. Diviziunile generale ale dreptului	451
4. Ramurile dreptului contemporan și ale dreptului român	453
5. Impactul produs de noile coduri asupra dreptului român	457
Capitolul VI. Tehnica elaborării normelor juridice	466
1. Tehnică legislativă și tehnică juridică	466
2. Concepte și procedee de tehnică legislativă	468
3. Principiile procesului de elaborare a actelor normative	469
4. Părțile constitutive și structura internă a actelor normative	470
5. Limbaj și stil în elaborarea actelor normative	472
6. Sistematizarea actelor normative	476
7. Codificarea între simplificare, inovare și drept inteligent	477
Capitolul VII. Realizarea dreptului	482
1. Conceptul realizării dreptului	482
2. Formele realizării dreptului	483
3. Aplicarea dreptului de către organele competente	484
4. Aplicarea dreptului prin analogie	486
Capitolul VIII. Interpretarea normelor juridice	487
1. Conceptul interpretării normelor juridice	487
2. Formele (felurile) interpretării normelor juridice	488
3. Metodologia interpretării normelor juridice	490
4. Rezultatele interpretării	494
5. Spiritul și litera legii. Abuzul de drept și fraudă la lege	494
6. Câteva coordonate contemporane privind interpretarea juridică	495

Capitolul IX. Răspunderea juridică	500
1. Conceptul răspunderii juridice	500
2. Formele răspunderii juridice	502
3. Condițiile răspunderii juridice.....	508
TITLUL VIII. PROTAGONIȘTII FENOMENULUI JURIDIC	512
Capitolul I. Homo juridicus – dimensiunea juridică a existenței umane	512
Capitolul II. Autoritatea judecătorească	518
Capitolul III. Procesul judiciar	521
1. Procesul penal	521
2. Procesul civil.....	523
3. Unele coordonate contemporane ale activității jurisdicționale	527
Capitolul IV. Sancțiunea juridică	530
TITLUL IX. DREPTUL ȘI VALORILE SOCIALE	534
Capitolul I. Scurtă incursiune în lumea valorii	534
Capitolul II. Pluralismul valorilor sociale	538
Capitolul III. Despre perspectiva axiologică sistemică	540
Capitolul IV. Drept și valoare	542
1. Norma juridică și valoarea	542
2. Faptul juridic și valoarea	544
3. Raportul juridic și valoarea	544
TITLUL X. UN POSIBIL SISTEM VALORIC MINIMAL CARE ORIENTEAZĂ DREPTUL	546
Capitolul I. Adevărul juridic	546
1. Dimensiunile adevărului	546
2. Statutul axiologic al adevărului.....	548
3. Adevăr și juridicitate.....	549
Capitolul II. Libertatea din perspectiva juridicității	552
1. Ideea de libertate și coordonatele ei valorice	552
2. Libertate și drept.....	553
Capitolul III. Justiția - valoare originară a dreptului	555
Capitolul IV. Securitatea juridică	564
Capitolul V. Binele public	565
Capitolul VI. Demnitatea umană - expresie valorică sincretică a finalităților dreptului	567

TITLUL XI. DREPTUL ȘI CONTEMPORANEITATEA	568
Capitolul I. Despre drepturi și libertăți la începutul mileniului al III-lea	568
1. Considerații generale despre problematica drepturilor omului	568
2. Drepturile omului – garanții și vulnerabilități	571
3. Drepturile omului între apologie și manipulare	574
4. Elemente privind strategia de viitor în materia drepturilor omului	576
Capitolul II. Tendințele viitorului și provocările adresate dreptului	578
Bibliografie selectivă	581